

maandag 13 oktober 2008

'Wat is een gedachte?'

GENT - Reportage
Filosoferen op school
Hoort denken enkel in
de wiskundeles thuis en
is fantaseren iets voor
buiten de school?
Jongeren van het
Atheneum Wispelberg in
Gent filosoferen erop
los.



Leerkracht Goedele De Swaef buigt zich samen met de derdejaars van het Atheneum Wispelberg in Gent over existentiële vragen. Eric de Mildt

Van onze redactrice

'Kunnen gedachten ooit even echt zijn als jezelf?'

© Eric de Mildt

Over die existentiële vraag

buigen veertien derdejaarsleerlingen van het Atheneum Wispelberg in Gent zich. De leerlingen hebben op een zonnige vrijdagmiddag filosofie les. Normaal staat er Nederlands op de agenda, maar als licentiate morele begeleiding én regent integreert lerares Goedele De Swaef het filosofisch denken in bestaande vakken zoals Nederlands of Engels.

De leerlingen noteren de vraag ijverig in hun cursusblok op hun school, want filosoferen doe je nu eenmaal niet van achter bankjes op een rij. Dertien meisjes en een jongen van de richting gedrag- en cultuurwetenschappen zitten in een kring.

Ze kijken geconcentreerd voor zich uit, op zoek naar het antwoord. 'Wat bedoel je met die vraag', onderbreekt Elvira de stilte. De lerares beslist de vraag in de groep te werpen. 'Soms als je fantaseert kan het heel echt lijken', zegt Busra, een van de vier Turkse meisjes die netjes naast elkaar zitten. Daar is haar vriendin Berna het niet mee eens. 'Denken is wiskunde en bij fantaseren gaat het om fictie'. Iemand anders in de kring vult haar aan 'Wiskunde is les en les is geen fantasie'.

Al discussiërend komen de jongeren op alweer een nieuwe vraag uit: 'Wat is fantasie?'. 'Je dingen kunnen verbeelden', luidt het eensgezind. Daarmee hebben ze ook een antwoord op hun eerste vraag: 'Fantasie is je iets kunnen inbeelden en verbeelden'.

Lerares Goedele gooit het over een andere boeg. De jongeren moeten zelf een manier verzinnen om rond gedachten te denken. Dat slaat niet onmiddellijk aan.

De meisjes staren wat voor zich uit. Anderen babbelen en fezelen onder elkaar. Tot Lypha vrank antwoordt dat ze het niet weet. Een ander meisje put daar moed uit en laat vallen dat ze het maar een stomme vraag vindt. Toch zijn er enkelen die wel iets gevonden hebben. Kimberley is gefascineerd door de vraag 'Waarom we denken wat we denken?'. Gaya vraagt zich af of het mogelijk is op hetzelfde ogenblik hetzelfde te denken als iemand anders. Tim, de enige jongen in de groep, heeft zelfs twee vragen klaar: 'Kunnen je gedachten je gedrag sterk beïnvloeden?' en 'Kan een déjà vu-gevoel echt worden'? Vooral dat laatste herkennen de anderen wel. Jakira, die zich nogal afzijdig hield en vooral geconcentreerd was op het tekenen van hartjes met de naam van haar liefje, mengt zich toch. 'Welke gedachte krijg je vlak voor je dood gaat?'. Even consternatie in de kring. De andere leerlingen vinden het geen leuke vraag.

De vraag die het populairste is en genoeg gespreksstof oplevert is of het mogelijk is om precies hetzelfde te denken als iemand anders. De leerlingen zoeken naarstig naar voorbeelden. Ze hebben allen al eens meegemaakt dat ze hetzelfde zeiden of dachten als hun vriendje of vriendinnetje. 'Ja, als

we allebei tegelijkertijd zeggen dat we paarse all-stars mooi vinden', geeft iemand als voorbeeld.

Dat is bij uitstek filosofie, zegt Goedele De Swaef. Vertrekken van een voorbeeld om iets te begrijpen. Deductieve filosofie dus. Dat brengt hen op de bedenking dat je eerst moet denken alvorens je iets kunt vinden of zeggen. De vraag is dan of je kan spreken zonder te denken of je eerst moet denken alvorens iets te kunnen zeggen. 'Nee', zegt Kimberley, 'soms kan je ook impulsief dingen doen. Iets eruit flappen dat spontaan in je opkomt'. Maar wat is eigenlijk een gedachte', vraagt iemand. En het groepje is weer vertrokken voor een rondje filosoferen.

Wat ze opgestoken hebben van de les, vraagt de juf. Sommige meisjes giechelen wat, een ander zucht diep. 'Nadenken over denken', zegt er een. 'Stilstaan bij de betekenis van woorden', klinkt het verder. 'Het vergt wel veel concentratie', klinkt het in koor. 'Even wegdromen is er dan niet bij.' Lypha, die nochtans actief meedacht en discussieerde vindt dat ze helemaal niets geleerd heeft.

Filosofisch denken is opgenomen in de eindtermen van het onderwijs, maar het vak filosofie blijft een keuzevak. Het aantal scholen dat het vak 'filosofie' of wijsgerige stromingen aanbiedt is minimaal. In het schooljaar 2007-2008 was in slechts 31 van de 680 secundaire scholen in Vlaanderen het vak opgenomen in het curriculum.

'De Vlaamse minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke (SP.A) is geen voorstander van een afzonderlijk vak filosofie en pleit voor een geïntegreerde aanpak.

www.filosofieren.eu

MERYEM KANMAZ